

Nr 76.

Av herr Nordenson m. fl., om anslag till åldersstöd åt privat-sköterskor.

Under de senaste åren har vid ett par tillfällen privatsköterskornas pensionsfråga bragts inför riksdagen. Så har bl. a. skett interpellationsvägen. Välvilliga uttalanden ha gjorts från statsrådsbänken och man har sålunda hänvisat till den utredning, som Kungl. Maj:t ålagt medicinalstyrelsen att utföra. Den 29 augusti i fjol överlämnade nämnda ämbetsverk den verkställda utredningen till regeringen. Den utmynnade i förslag till pensionering genom statens försorg av privatsköterskor i enlighet med i utredningen närmare angivna grunder (utredningen är i avskrift bifogad motionen såsom bilaga 1). Sedan statskontoret av principiella skäl avstyrkt medicinalstyrelsens förslag (statskontorets yttrande bifogas motionen såsom bilaga 2) och sannolikt dessutom på grund av de uppkomna statsfinansiella svårigheterna, har dock Kungl. Maj:t i årets statsverksproposition icke upptagit något anslag för ändamålet. Troligen har ärendet ställts på framtiden.

Även med allt beaktande av det statsfinansiella lägets krav kunna vi icke finna, att tillräckliga skäl förebragts för att trots att utredning nu föreligger ytterligare skjuta på denna frågas avgörande. Många av de sjuksköterskor, varom här är fråga, befinna sig i stora ekonomiska svårigheter och måste — efter decenniernas kärleksfullt arbete att hjälpa medmänniskor — motse sin ålderdom med oro och bekymmer. I anseende härtill och då den utgiftssumma, som en pensionering skulle betinga, ej kan betraktas som särdeles stor eller oöverkomlig, böra de tillfälliga statsfinansiella svårigheterna ej alla få vara avgörande, allra helst som krisen och levnadskostnadernas stegring för denna grupp betyder en skärpning av trycket och bekymren. Statsmakterna böra i stället så skyndsamt som möjligt ta ställning till själva principfrågan, huruvida denna kår bör komma i åtnjutande av pensionering eller ej, och den förebragta utredningen borde ge tillräckligt material för ett slutligt bedömande av denna fråga.

Det ligger i öppen dag, att privatsköterskorna ej kunna resa några rättsligt grundade anspråk på pensionering genom det allmännas försorg. Ett pensioneringsbeslut måste i stället grundas på billighetsskäl och på statens uppskattning av deras verksamhets värde och betydelse. Enligt vår mening tala bärande sådana skäl för att ifrågavarande sjuksköterskor erhålla en viss hjälp för ålderdomen, utan att man därför behöver skapa något till sina finansiella konsekvenser svårberäkneligt prejudikat i avseende å andra liknande tänkbara samhällsgrupper. Även om den privata sköterskeverksamheten ej varit inordnad i den offentliga sjukvården, har den dock kompletterat denna och — såsom medicinalstyrelsen framhåller — skapat en för samhället nödvändig sjukvårdsreserv eller beredskapskår. Förekomsten av denna har otvivel-

aktigt betytt en direkt ekonomisk fördel för det allmänna i så måtto, att sjukhusvård ej behövt anlitas i den utsträckning, som eljest blivit ofrånkomlig. Den verksamhet, som privatsköterskorna utövat, har ofta kunnat vara lika kvalificerad och betydelsefull som den, sjukhussystrarna utfört, varför det måste te sig i hög grad formalistiskt att se pensionsfrågan uteslutande med utgångspunkt från anställningsförhållandenas art och i anslutning därtill skapa en ekonomisk klyfta mellan dem efter utförd livsgärning. Dessutom kan man ej bortse från de villkor, under vilka de äldre privatsköterskorna haft att utföra sitt samhällsviktiga arbete: deras ställning har kunnat vara osäker, deras inkomster ha åtminstone längre tillbaka i tiden ofta varit små samt otillräckliga för besparingar eller försäkringar, och karaktären av deras krävande arbete gör dem jämförelsevis tidigt uttjänta — ett tiotal år innan de bli berättigade till folkpension med tilläggspension. Vi kunna således icke finna, att de av statskontoret resta principiella skälen mot en pensionering äro bärkraftiga. Tvärtom finna vi samhällets intresse av att privatsköterskornas verksamhet kunnat upprätthållas motivera en erkänsla mot den i form av trygghet för ålderdomen genom det allmännas försorg.

När det gäller att fastställa, huruvida det allmännas hjälp borde lämnas helt eller blott delvis av staten, har medicinalstyrelsen ansett uppgiften helt böra åvila staten, medan statskontoret ifrågasatt — försåvitt hjälp över huvud skulle lämnas — att uppgiften borde fördelas på staten och landstingen respektive de städer, som ej deltaga i landsting. Statskontoret har härvid utgått ifrån den av medicinalstyrelsen antydda synpunkten, att privatsköterskornas verksamhet påverkat behovet av vårdplatser på allmänna sjukvårdsinrättningar och därigenom minskat kostnaderna för dessa. Ehuru statskontorets skäl för en uppdelning av utgifterna enligt vår mening ha mycket, som talar för sig, måste det dock i praktiken vara förenat med de största vanskligheter att finna en riktig fördelningsgrund framför allt mellan olika landsting respektive städer, i den mån en privatsystems verksamhet sträckt sig över ett vidare område. Dessutom kan anslagsbeloppets relativt ringa storlek näppligen motivera alla de besvär, som måste vara förknippade med en dylik fördelning. Vi förorda sålunda att ifrågavarande uppgift helt övertages av staten.

Medan medicinalstyrelsen kallat den föreslagna åldershjälpen åt privatsköterskorna för pension, har statskontoret ansett att den med hänsyn till de billighetsskäl, som kunde förestava den, borde benämnas understöd. I medicinalstyrelsens förslag ha pensionsbeloppen — utan invändning från statskontoret — uppenbarligen som regel tänkts bestämda till de i utredningen angivna beloppen allt efter tjänsteår; endast där särskilda skäl därtill föranleda, borde pension bestämmas till lägre belopp. Medicinalstyrelsen föreslog ytterligare, att beviljandet av pension skulle ske genom statens pensionsanstalt, medan statskontoret funnit lämpligare att överlämna åt Kungl. Maj:t att bevilja »understöden». Slutligen må framhållas, att medicinalstyrelsen efter särskilda undersökningar ehuru med stark reservation för deras tillförlitlighet beräknat, att en pensionering enligt föreslagna grunder skulle be-

tinga till en början en årlig kostnad för statsverket av 64,000 kronor. I övrigt har statskontoret, under förutsättning att hjälp anses böra beviljas, i stort godtagit medicinalstyrelsens förslag.

Även vi förorda, att medicinalstyrelsens förslag, i vad detta bl. a. avser hjälpbeloppens maximum, levnadsålder för hjälpens beviljande, kravet på tjänsteår och dessas beräkande, arten av tidigare tjänstgöring o. s. v., bör läggas till grund för ett positivt riksdagsbeslut i frågan. Med hänsyn till de särskilda skäl, som betinga åldershjälpen, torde dock uttrycket åldersstöd vara ett adekvatare uttryck än pension, icke minst med hänsyn till lämpligheten att undvika en prejudicerande term. Med beaktande av statskontorets allmänna synpunkter liksom av det statsfinansiella läget synas oss skäl dessutom tala för att åldersstöden, samtidigt som de maximeras på sätt medicinalstyrelsen föreslagit, beviljas blott efter behovsprövning; först och blott i den mån en privatsköterska befinner sig i mindre gynnsamma ekonomiska omständigheter, bör hon med andra ord, åtminstone under nuvarande brydsamma statsfinansiella förhållanden, komma i åtnjutande av hjälp. Genom behovsprövningen avtrubbas även statskontorets invändningar mot den i medicinalstyrelsens förslag 1 § 2 mom. intagna bestämmelsen, att åldersstöd ej skulle tillerkännas den, vilken åtnjuter pension enligt civila tjänstepensionsreglementet eller genast börjande tjänstepension hos statens pensionsanstalt. I anslutning till vad vi här förordad torde — med åberopande av statskontorets yttrande — uppgiften att bevilja åldersstöden lämpligast och följdriktigast böra överlämnas till Kungl. Maj:t. Med hänsyn till de av oss föreslagna förändringarna av villkoren torde det erforderliga anslagsbeloppet kunna beräknas till 50,000 kronor men på grund av de ovissa beräkningsgrunderna beviljas såsom förslagsanslag, allt under förutsättning att åldersstödsbeloppen utgå fr. o. m. början av instundande budgetår. Vi hemställa, att utskottet — såvitt dess utlåtande utmynnar i ett tillstyrkande av motionen — som villkor för anslaget måtte benäget utarbета förslag till ett reglemente för dessa åldersstöd och därvid företa den omarbetning och översyn av medicinalstyrelsens utkast, som detsamma med hänsyn till våra ovan gjorda förslag och i övrigt kan tarva.

Slutligen vilja vi framhålla angelägenheten av att ifrågavarande sjuksköterskor för framtiden skyndsammast på grundvalen av egna bidrag söka ernå en lösning av sin pensionsfråga. Med hänsyn härtill synes det lämpligt att riksdagen gör ett uttalande, att nya åldersstöd enligt av oss här ovan föreslagna grunder blott må beviljas under ett visst antal år, förslagsvis fem, varefter riksdagen på nytt må upptaga pensionsfrågan till prövning. Åldersstöd, som under denna tid beviljats, böra dock även i fortsättningen utgå, i den mån behovet härav styrkes.

Å andra sidan bör det framhållas, att den utredning, som medicinalstyrelsen framlagt, blott avser en hjälp åt de privatsköterskor, som nu eller inom den närmaste tiden upphöra med sin verksamhet. Förslaget inbegriper sålunda icke äldre, redan avgångna sköterskor. Många av dessa befinna sig i synnerligen ömmande omständigheter och äro i stort behov av hjälp liknande

den som vi här ovan föreslå. Då någon utredning om deras förhållanden ej föreligger, vilja vi nu inskränka oss till förhoppningen att statsmakterna framdeles måtte se sig i stånd att visa även dessa sköterskor den erkänslan, att de icke behöva tillbringa ålderdomen under nöd och betryck.

Med åberopande av vad vi ovan anfört hemställa vi,

att riksdagen måtte för budgetåret 1940/1941 under tolfte huvudtiteln bevilja ett förslagsanslag å 50,000 kronor till åldersstöd åt privatsköterskor, att av Kungl. Maj:t utbetalas i enlighet med av oss här ovan föreslagna, av riksdagen fastställda grunder.

Stockholm den 23 januari 1940.

Harald Nordenson.

Ivar Ekströmer.

M. Svensson.

Avskrift.

Bilaga 1.

Medicinalstyrelsens förslag.

Till Konungen.

Genom chefens för socialdepartementet ämbetskrivelse till medicinalstyrelsen den 3 juni 1938 har Eders Kungl. Maj:t uppdragit åt medicinalstyrelsen att i samråd med statens pensionsanstalt verkställa utredning beträffande frågan, huruvida och under vilka former det allmänna måtte kunna medverka vid pensionering av äldre, i privatvård arbetande sjuksköterskor ävensom att inkomma med det förslag, vartill utredningen måtte föranleda.

Berörda uppdrag har närmast föranletts av en till Eders Kungl. Maj:t ingiven, den 14 januari 1937 dagtecknad framställning, vari borgarrådet Victor Karlsson m. fl. — här nedan benämnda kommitterade — hemställt, att Eders Kungl. Maj:t ville vidtaga åtgärder för att bereda de i privatvård arbetande sjuksköterskorna tryggare anställningsförhållanden samt pensionsrätt.

Såsom statskontoret framhållit i sitt utlåtande över kommitterades framställning, innesluter den däri berörda frågan två problem, nämligen å ena sidan det vidare spørsmålet om privatvårdens allmänna organisatoriska ställning till den offentliga sjukvården och, å andra sidan, den mera begränsade frågan om eventuella åtgärder från statens sida i syfte att de äldre privat-sköterskorna omedelbart må komma i åtnjutande av pensionsförmåner. I betraktande av bland annat vad chefen för socialdepartementet anfört i sitt i andra kammaren vid 1938 års riksdag den 27 maj 1938 givna svar å en i ärendet framställd interpellation torde formuleringen av uppdraget få anses giva vid handen, att detsamma avser sistnämnda begränsade fråga.

Till åttlydnad av det sålunda givna uppdraget får medicinalstyrelsen efter samråd med statens pensionsanstalt anföra följande.

En pensionering i egentlig mening av de i privatvård arbetande sjuksköterskorna kan vid privatvårdens nuvarande organisation — vilken icke inrymmer sådana anställningsförhållanden, som hittills ansetts utgöra ett oeftergivligt villkor för statens medverkan till pensionering — näppeligen betraktas såsom en statsmakternas angelägenhet. På grund av bland annat att dessa sjuksköterskor utgjort och alltjämt utgöra en nödvändig beredskapskår, som står till förfogande, då sjuklighet i större omfattning föreligger eller då fråga är att bestrida arbetet å sjukhus eller i den öppna vården vid fast anställda och pensionsberättigade sjuksköterskors ledighet, och med hänsyn till att de överhuvud taget fylla en för det allmänna betydelsefull uppgift, tala dock billighetsskäl för att särskilda pensioneringsåtgärder av staten vidtagas för att bereda understöd åt uttjänta äldre privat-sköterskor, som kunna finnas vara i behov därav. Med denna utgångspunkt har medicinalstyrelsen funnit sig böra i det följande framlägga förslag till en efter här föreliggande förhållanden avpassad pensionering för dylika sköterskor.

Pensioneringens omfattning.

Vid övervägande av frågan om pensioneringens omfattning ställes man i första hand inför spørsmålet, vilka sjuksköterske-kategorier, som skola inbe-

gripas i pensioneringen, d. v. s. vilka sjuksköterskor som i detta sammanhang äro att hänföra till i privatvård arbetande sjuksköterskor. Kommittérades framställning synes närmast avse sådana sjuksköterskor, vilka arbeta i den privata sjukvård, som meddelas i hemmen på patientens bekostnad samt privatsköterskor, vilka vårda enskild, å sjukvårdsanstalt intagen patient, men därjämte även sjuksköterskor, vilka vikariera å befattningar i den offentliga sjukvården eller å befattningar, vilka eljest kunna förenas med rätt till pension av statsmedel. Däremot synas kommitterade icke hava ifrågasatt åtgärder för pensionering av sjuksköterskor, vilka äro anställda hos enskild läkare eller vid privata kliniker, sjuk- eller vårdhem eller vilka innehava egna sjukhem. Då det torde vara sannolikt, att sistnämnda sjuksköterskor, vilka enligt hävdvunnet bruk icke inrymnas under benämningen privatsköterskor, komma att lämnas utanför en framtida organisation av den privata sjukvården och då det måste anses angeläget att avväga nu övergångsvis ifrågakommande pensioneringsåtgärder så, att sagda organisation så vitt möjligt icke därigenom föregripes, torde berörda pensioneringsåtgärder, i enlighet med vad kommitterade synas hava tänkt sig, böra begränsas till att omfatta privatsköterskor för vård av patient i dennes hem eller där denne eljest vistas, t. ex. å sjukvårdsanstalt, samt tillfälligt såsom vikarier sysselsätta sådana privatsköterskor. I fall, där nu nämnd privatsköterska med sitt arbete i privatvård eventuellt förenar anställning hos enskild läkare, torde hon icke böra inbegripas i pensioneringen med mindre privatvården utgör hennes huvudsakliga dagliga sysselsättning.

Det gäller vidare att taga ställning till frågan hur åldersgränsen skall dragas mellan de privatsköterskor, som skola bliva delaktiga i den ifrågasatta *provisoriska* pensioneringen, och de, vilka åtminstone tillsvidare böra lämnas utanför densamma i avvaktan på den privata sjukvårdens framtida organisation. Detta spörsmål sammanhänger i viss mån med spörsmålet, huruvida den pensionering, varom är fråga, skall förbindas med avgiftsplikt eller ej. Om avgiftsplikt skall utgöra en förutsättning för rätt till pension, kan det ifrågasättas att sätta åldersgränsen relativt lågt, exempelvis vid en levnadsålder av 35 å 40 år. En i detta sammanhang genomförd avgiftsplikt är emellertid ägnad att föregripa den definitiva lösning av pensionsfrågan, som framdeles kan finnas böra komma till stånd i samband med privatvårdens organisation. Härtill kommer, att de avgifter, som skulle kunna utkrävas, skulle bliva av underordnad betydelse för pensioneringens ekonomi. Då ifrågavarande privatsköterskor för närvarande i allmänhet sakna huvudmän, vilka skulle kunna bidra med avgifter, skulle nämligen avgifterna komma att helt åvila sjuksköterskorna. Värdet av dylika avgifter skulle motsvara allenast relativt obetydliga pensionsbelopp. Sålunda skulle, om avgiftsplikten förutsattes upphöra vid den för sjuksköterskor gängse pensionsåldern av 55 år samt under antagande av en räntefot av 3.5 % och dödlighetstabellen R 32, en årsavgift av 50 kronor eller samma avgift, som en i statens pensionsanstalt för ett tjänstepensionsunderlag av 1,000 kronor delaktig sjuksköterska har att erlägga, icke förslå till bestridande av kostnaden för högre pensioner än omkring 104, 70, 42 respektive 19 kronor, om avgifter börja erläggas vid 35, 40, 45 respektive 50 års ålder. Då avgifts-uppbörden dessutom skulle vara vansklig att organisera, i varje fall beträffande privatsköterskor, som ej tillhöra godkänd sjuksköterskebyrå, synes frågan om avgiftsplikt för privatsköterskor böra ställas på framtiden. Sker detta, synes i pensioneringen, vilken då närmast skulle få karaktären av ålderdomsunderstödsverksamhet, tillsvidare andra privatsköterskor icke böra inbegripas än de, som vid pensioneringens ikraftträdande uppnått en relativt hög ålder, förslagsvis 50 år. Därvid torde man dock böra räkna med,

att, därest definitiv pensionering av privatsköterskor icke genomföres inom den närmaste femårsperioden, en nu övergångsvis anordnad pensionering framdeles utsträcker till att omfatta jämväl de äldsta årsklasserna av de privatsköterskor, som ursprungligen lämnats utanför densamma.

Billigheten synes kräva, att de övergångsanordningar, som kunna komma att vidtagas för pensionering av äldre, i privatvård arbetande sjuksköterskor jämväl få avse sådana privatsköterskor, som tidigare lämnat den aktiva verksamheten på grund av framskriden ålder och därav betingad arbetsoförmåga. Visserligen har det hittills varit en vedertagen regel, att nya pensionsbestämmelser icke gjorts tillämpliga i fråga om dem, som före bestämmelsernas ikraftträdande lämnat den verksamhet, med vilken dylika bestämmelser förknippats. Här är emellertid icke fråga om pensionsbestämmelser i egentlig mening utan om att under en övergångstid genom understöd bispringa mer eller mindre nödställda personer, vilkas arbetskraft förbrukats i en för det allmänna betydelsefull verksamhet. Med hänsyn därtill och i betraktande jämväl av att på senare tid, i vissa fall i samband med en generell pensionsreglering, pensionsförbättring tillerkänts tidigare avgångna befattningshavare, synas principiella hinder icke föreligga för att i pensioneringen inbegripa nu berörda förutvarande privatsköterskor.

I detta sammanhang må jämväl framhållas, att de i privatvård arbetande sjuksköterskorna hittills i allmänhet fortsatt sin verksamhet så länge krafterna så tillåtitt och arbete av sådan art stått till buds, som vederbörande kunnat åtaga sig. Någon viss avgångsålder för denna kategori sjuksköterskor i likhet med vad förhållandet är med de fast anställda sjuksköterskorna, som hava ordnade pensionsförhållanden, har man sålunda icke kunnat räkna med.

I avseende å pensioneringens omfattning må slutligen framhållas, att den, som tillerkänts tjänstepension enligt civila tjänstepensionsreglementet eller genast börjande sådan pension enligt reglementet för statens pensionsanstalt under alla förhållanden bör vara utesluten från rätten att komma i åtnjutande av pension som privatsköterska.

Villkor för att kunna tillerkännas pension.

Om tillsvidare allenast de äldsta årsklasserna — 50 år och däröver — av privatsköterskorna bliva delaktiga i pensioneringen, torde såsom villkor för att komma i åtnjutande av pension i första hand böra fordras, att vederbörande uppnått viss levnadsålder (pensionsålder). Denna ålder synes lämpligen böra bestämmas till den för sjuksköterskor i det allmänna tjänst gällande pensionsåldern, d. v. s. till 55 år. Visserligen vore det önskvärt, om genast börjande sjukpension kunde få tillerkännas vid mellan 50 och 55 års ålder inträdande varaktig arbetsoförmåga. Att medgiva detta torde dock icke vara lämpligt med hänsyn till att den, som vid pensioneringens ikraftträdande är endast obetydligt yngre än 50 år, förutsatts bliva tillsvidare helt undantagen från pensioneringen, sålunda även om varaktig arbetsoförmåga skulle inträda efter 50 års ålder. Däremot synes det skäligt att låta i pensioneringen inbegripen privatsköterska, som blir varaktigt oförmögen till arbete före 55 års ålder, få komma i åtnjutande av pension, dock först då hon uppnår sagda ålder.

För att förekomma att sjuksköterska, som under tiden fram mot pensionsåldern arbetat i annan vård än privatvård, skall kunna bereda sig pensionsrätt som privatsköterska genom att övergå till arbete i privatvård strax innan hon uppnått sagda ålder, torde vidare böra fordras, att verksamheten närmast före pensionsfallet under viss, icke alltför kort tidrymd till väsentlig del omfattat privatvård. I sistnämnda hänseende synes för-

slagsvis kunna föreskrivas, att arbete i privatvård under de senaste tio åren skall hava förekommit i sådan omfattning, att därmed följt rätt att räkna fem tjänsteår i enlighet med i det följande angivna grunder för tjänsteårsberäkningen.

För att privatsköterska skall komma i åtnjutande av pension bör därjämte uppenbarligen fordras, att hon innehar ett betydande antal tjänsteår i privatvård eller i vård, som befinnes böra vid tjänsteårsberäkning därmed jämsställas. Pension synes sålunda icke böra ifrågakomma i andra fall, än där tiden för verksamhet i sådan vård motsvarar åtminstone större delen av den tjänstetid, 25 år, som för nu pensionsberättigade sjuksköterskor utgör villkor för erhållande av hel pension. Förslagsvis bör minimumtalet tjänstår bestämmas till 15 eller samma antal tjänstår, som utgjort minimiförutsättning för beviljande av s. k. riksdagspension och som även kräves för att erhålla sådan helt av statsmedel bekostad pension, som beviljas enligt de s. k. summariska pensionsbestämmelserna för arbetare i statens tjänst. Av tjänsteåren torde åtminstone 10 böra hava förvärvats i *privatvård*.

Tjänsteårsberäkning.

Tjänstår böra i första hand få räknas för tid för verksamhet i privatvård före 55 års ålder — tid för vikarietjänstgöring däri inbegripen. Då fråga ej är om vikarietjänstgöring, torde 260 effektiva arbetsdagar böra räknas såsom ett tjänstår (260 dagar = 365 dagar med avdrag för 65 sönd- och helgdagar m. m., 10 dagar för sjukdom samt 30 dagar motsvarande semesterledighet). I fråga om vikarietjänstgöring torde hela anställningstiden böra tillgodoräknas. Därjämte synas emellertid tjänstår skäligen böra få räknas enligt de i reglementet för statens pensionsanstalt föreskrivna grunder för tid för anställning i sådan sjuksköterskebefattning, som numera kan förenas med pensionsrätt i nämnda anstalt, där ej tiden tilläventyrs skall tagas i beräkning vid bestämmande av uppskjuten livränta enligt civila tjänstepensionsreglementet eller av sådan, enligt jämförelsevis förmånliga grunder beräknad uppskjuten tjänstepension enligt reglementet för statens pensionsanstalt, som tillkommer den, vilken i förtid avgått från sin befattning på grund av densammes indragning. Den omständigheten, att privatsköterska under en del av sin verksamhetstid såsom sjuksköterska innehaft anställning vid lasarett och dylikt utan att för sådan anställning komma i åtnjutande av genast börjande tjänstepension, torde nämligen icke böra föranleda, att hon försättes i sämre ställning än den, vars verksamhet uteslutande varit förlagd till privatvården. Vid tillämpning av nu angivna tillgodoräkningsregler skulle tjänstår visserligen få räknas även för tid för sådan anställning i sjuksköterskebefattning med delaktighet i statens pensionsanstalt, som lämnats i förtid av annan anledning än befattningens indragning och medfört viss reducerad rätt till s. k. uppskjuten tjänstepension. Häremot torde dock intet vara att invända i betraktande av, att den uppskjutna pensionen i sådant fall beräknas allenast å vederbörande befattningshavares egna avgifter under det att den nu ifrågasatta pensioneringen förutsatts skola tillgodokomma sjuksköterskorna utan att de härför erlagt några avgifter. I fråga om tjänsteårsberäkningen enligt nu angivna grunder torde den inskränkningen böra föreskrivas, att för ett och samma kalenderår icke mera än ett tjänstår må tillgodoräknas.

Det torde vara att motse, att, där arbete i privatvård, som ej är att hänföra till vikarietjänstgöring, icke förmedlats genom sjuksköterskebyrå eller ägt rum innan de nuvarande bestämmelserna rörande dessa byråers verksamhet trätt i kraft, det i vissa fall kan visa sig vara omöjligt för veder-

börande pensions sökande att styrka omfattningen av arbetet i sådan vård. För sådant fall synes det böra medgivas, att den pensionsprövande myndigheten får uppskatta i dylikt arbete förvärvade tjänstår efter vad som befinnes antagligt.

Pensionsbelopp.

Van angår pensionsbeloppen torde man böra hålla dem inom relativt snäva gränser, ej endast av kostnadsskäl utan även för att icke föregripa den definitiva pensionsordning, som framdeles kan komma att genomföras. Vid beloppens avvägande synas lämpligen de pensionsförmåner, som tillkomma i statens pensionsanstalt delaktig sjuksköterska, böra vara i viss mån vägledande. Enligt de från och med den 1 juli 1936 gällande pensionsbestämmelserna utgör för sådan sjuksköterska hel pension, för vilken erfordras 25 tjänstår, 1,560 kronor. För ett betydande antal sjuksköterskor gälla emellertid alltjämt äldre pensionsbestämmelser, enligt vilka hel pension utgör 1,000 kronor med tillägg av pensionsförhöjning, 176 kronor, eller sammanlagt 1,176 kronor. Sistnämnda belopp, reducerat med en tredjedel, 392 kronor, till 784 kronor, torde vara det högsta pensionsbelopp, som — bortsett från dyrtidstillägg — skäligen bör kunna ifrågakomma för privatsköterska. Reduktionen betingas därav, att avgifter för pensioneringen förutsättes icke hava blivit erlagda. I betraktande av att pensionerad privatsköterska, varom här är fråga, icke — i motsats till vad fallet är med de i statens pensionsanstalt delaktiga sjuksköterskorna — synes kunna enligt nu gällande bestämmelser rörande dyrtidstillägg komma i åtnjutande av sådant tillägg, torde dock privatsköterskepensionens maximibelopp böra sättas högre än 784 kronor, förslagsvis till 900 kronor. För att privatsköterska skall komma i åtnjutande av pension till sådant belopp bör fordras, att tjänsteårens antal uppgår till minst 25.

Till jämförelse må framhållas, att av de hel tjänstepension av 1,000 kronor motsvarande pensionsförmånerna för i statens pensionsanstalt delaktig sjuksköterska staten — under antagande av de för pensionsanstalten gällande beräkningsgrunderna samt nu gällande grundtal i fråga om dyrtidstillägg — bestrider sammanlagt 1,280 kronor, nämligen hel pension 1,000 kronor, pensionsförhöjning 176 kronor och dyrtidstillägg 276 kronor med avdrag för den pensionsdel, 172 kronor, som motsvarar värdet av sjuksköterskans egna avgifter, ävensom att maximibeloppet av den enligt de summariska pensionsbestämmelserna för arbetare i statens tjänst till kvinnlig arbetare utgående pensionen jämte därå belöpande dyrtidstillägg utgör 960 kronor.

Uppenbarligen bör pensionsbeloppet i viss mån avpassas med hänsyn till antalet tjänstår. I betraktande av bland annat de förut antydda svårigheter att bestämma exakta antalet tjänstår, som kunna väntas i åtskilliga fall, synes pensionsskalan böra graderas efter tjänsteårens antal med vissa lägre intervaller, förslagsvis omfattande fem år. Utom förenämnda högsta pensionsbelopp av 900 kronor skulle därvid allenast två olika pensionsbelopp ifrågakomma, nämligen ett, då antalet tjänstår understiger 20 men uppgår till minst 15, och ett, då antalet tjänstår uppgår till 20 men ej till 25. I förra fallet, där medelantalet tjänstår kan antagas till omkring 17.5, synes pensionen — minimipensionen — lämpligen böra bestämmas till ungefär $\frac{17.5 \times 900}{25}$

630 kronor eller, avjämnat nedåt, till 600 kronor. I senare fallet torde pensionen böra sättas till medeltalet mellan minimipensionen, 600 kronor, och maximipensionen, 900 kronor, eller till 750 kronor.

Emellertid synes icke nu angivna belopp under alla förhållanden böra tillkomma sjuksköterskor, som uppfylla de uppställda fordringarna med av-

seende å förvärvade tjänstår. Såsom i det föregående framhållits, är det här fråga om en ren ålderdomsunderstödsverksamhet av klart provisorisk karaktär i syfte att tillgodose en kategori personer, beträffande vilka det ingalunda är säkert och kanske knappast sannolikt, att en ordnad pensionering i egentlig mening kan komma att befinnas påkallad. Vid sådant förhållande och med hänsyn till vikten av att icke föregripa en eventuell framtida organisation rörande privatvården torde skälighetsprövning böra äga rum efter mönster av vad som finnes föreskrivet i kungörelsen den 7 december 1934 med föreskrifter angående pensionering av viss arbetarpersonal i statens tjänst (585) och berörda pensionsbelopp sålunda givas karaktären av maximalbelopp. Det torde dessutom råda viss tveksamhet, huruvida benämningen pension fullt motsvarar det begrepp varom är fråga, men då denna benämning använts, då det gällt liknande understöd i vissa andra fall, har medicinalstyrelsen ansett, att pension utan olägenhet kan användas såsom uttryck för det begrepp som här avses.

Prövning.

Prövningen av frågor rörande ifrågavarande pensionering bör tillkomma statens pensionsanstalt, som dock, innan fråga om rätt till pension avgöres, bör inhämta medicinalstyrelsens yttrande i ärendet.

Antalet privatsköterskor samt kostnadsberäkning.

För utrönande av det ungefärliga antalet sjuksköterskor, som arbeta eller arbetat i privatvård, har medicinalstyrelsen genom cirkulärskrivelse till de godkända sjuksköterskebyråerna anhållit om införskaffande av vissa uppgifter rörande ifrågavarande sjuksköterskor. Samtliga till respektive byråer anslutna sjuksköterskor av nämnda kategori, som uppnått 40 års ålder, skulle härvid medtagas. Av det sålunda till styrelsen inkomna materialet framgår, att antalet sjuksköterskor av berörda slag uppgår till 363. Härein ingå emellertid 91 sjuksköterskor, vilka antingen innehava egna sjukhem eller äro anställda å läkarmottagningar eller innehava annan fast anställning av privat natur. Av de återstående 272 sjuksköterskorna äro 90 mellan 40 och 49 år gamla, medan de övriga 182 hava fyllt minst 50 år. Åldersgrupperingen framgår av bifogade tablå 1.

Enligt vad ovan framhållits skulle endast de sjuksköterskor, vilka bland annat uppfylla vissa angivna villkor med avseende å tjänstgöring i privatvård, kunna komma i åtnjutande av eventuell pension. Granskas det föreliggande materialet ur denna synpunkt, måste ännu en grupp sjuksköterskor undantagas, nämligen ett antal av 61, vilka icke arbetat så lång tid i privatvård som ovan föreslagits. Av återstående 121 sjuksköterskor komma 86 att under år 1940 uppnå en ålder av 55 år eller mer. Under förutsättning att övriga 35 sjuksköterskor till dess de fyllt 55 år komma att tjänstgöra i privatvård under ovan föreslagen tid, kommer deras tjänstårsantal att möjliggöra för dem att erhålla pension.

Enligt här föreliggande förslag skulle tre olika pensionsbelopp kunna utgå till privatsköterskor: 900 kronor till dem, som enligt ovan angivna beräkningsgrund kunna tillgodoräkna minst 25 tjänstår, 750 kronor till dem, som hava minst 20 men ej 25 tjänstår samt 600 kronor till privatsköterskor med 15 men icke 20 tjänstår. Av (här icke bifogad) tablå 3 inhämtas, att av antalet sjuksköterskor, som äro födda 1885 eller tidigare och som sålunda under år 1940 uppnå 55 års ålder eller tidigare uppnått denna ålder,

39	äga	möjlighet	till	pension	å	600	kronor	=	23,400	kronor
32	»	»	»	»	»	750	»	=	24,000	»
15	»	»	»	»	»	900	»	=	13,500	»

Summa 60,900 kronor.

Medtagas jämväl de sjuksköterskor, som äro födda 1886 och vilka sålunda uppnå 55 års ålder under år 1941, kommer antalet att ökas med 5 och tabellen i fråga erhåller då följande utseende:

41	äga	möjlighet	till	pension	å	600	kronor	=	24,600	kronor
34	»	»	»	»	»	750	»	=	25,500	»
16	»	»	»	»	»	900	»	=	14,400	»

Summa 64,500 kronor.

Årskostnaden för den ifrågavarande pensioneringen skulle sålunda i sistnämnda fall belöpa sig till 64,500 kronor, vilken summa dock givetvis måste betraktas såsom synnerligen approximativ, då bland annat senare av sjuksköterskorna införskaffade intyg och uppgifter kunna komma att vålla omkastning i den berörda grupperingen.

Under åberopande av vad ovan sålunda anförts får medicinalstyrelsen, med överlämnande av dels en av inspektrisen över sjuksköterskeväsendet fröken Kerstin Nordendahl upprättad, den 12 juli 1939 dagtecknad P. M. dels ock uppgjort förslag till kungörelse i ämnet, hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes vidtagna åtgärder för beredande av pension åt ifrågavarande privatsköterskor i huvudsaklig enlighet med ovan berörda förslag.

I handläggningen av detta ärende hava deltagit generaldirektören Höjer, medicinalrådet Edén, föredragande, t. f. byråchefen Bastman samt sjuksköterskeinspektrisen Kerstin Nordendahl, varjämte närvarit ordföranden i styrelsen för statens pensionsanstalt Olsson samt ledamöterna i samma styrelse Björn och Lindstedt.

Stockholm den 29 augusti 1939.

Underdånigst
J. AXEL HÖJER.

Einar Edén

H. Ramberg.

Förslag till bestämmelser rörande pensionering av äldre, i privatvård arbetande sjuksköterskor.

§ 1.

1. Pension enligt denna kungörelse må efter prövning av vad i varje särskilt fall finnes skäligt, kunna under nedan angivna villkor tillerkännas den, vilken arbetat såsom sjuksköterska i privatvård och vilken före den 1 juli 1940 uppnått 50 levnadsår.

2. Med arbete i privatvård förstås i denna kungörelse sådant av sjuksköterska förrättat, avlönat men med särskild anställning icke förenat arbete i sjukvård, vilket utgjort hennes huvudsakliga dagliga sysselsättning.

3. Pension må ej tillerkännas den, vilken åtnjuter pension enligt civila tjänstepensionsreglementet eller genast börjande tjänstepension från statens pensionsanstalt.

§ 2.

1. Tjänstår, som avses i denna kungörelse, beräknas för tid, under vilken sjuksköterska med den kompetens, som är föreskriven såsom villkor för godkännande av reglering av sjuksköterskebefattning enligt § 5 reglementet för statens pensionsanstalt, före uppnådda 55 levnadsår,

a) arbetat i privatvård eller tjänstgjort såsom vikarie å sjuksköterskebefattning av sådant slag, som avses i § 60 mom. 1 e) sagda reglemente, eller
b) innehåft fast anställning i sjuksköterskebefattning, som i a) sägs.

2. Vid sådan tjänstårsberäkning enligt 1 mom. a), som icke avser tid för tjänstgöring såsom vikarie å sjuksköterskebefattning, räknas 260 hela arbetsdagar som ett tjänstår. Kan exakta antalet arbetsdagar icke behörigen styrkas, må detsamma uppskattas till vad som med hänsyn till föreliggande omständigheter befinnes antagligt. Arbetsdag med till en del avkortad arbetstid räknas som motsvarande del av dag.

Avser tjänstårsberäkningen tid för tjänstgöring såsom vikarie å sjuksköterskebefattning, beräknas tjänstår för anställningstiden.

3. Vid tjänstårsberäkning enligt mom. 1 b) skola de i § 21 mom. 1 reglementet för statens pensionsanstalt angivna grunderna i tillämpliga delar ländas till efter rättelse. Därvid skall dock iakttagas, att tjänstår icke må beräknas för tid för anställning, som grundlagt rätt till uppskjuten livränta enligt civila tjänstepensionsreglementet eller till sådan uppskjuten tjänstepension, som enligt reglementet för statens pensionsanstalt tillkommer den, vilken avgått från sin befattning på grund av densammans indragning.

4. Vid tjänstårsberäkning må ej för något kalenderår tillgodoräknas mera än ett tjänstår med avdrag för sådan tid av året, under vilken anställning, som i 3 mom. andra punkten sägs, må hava innehafts.

§ 3.

För att sjuksköterska, som i 1 § sägs, skall kunna tillerkännas pension erfordras

- a) att hon uppnått 55 levnadsår,
- b) att hon kan räkna 15 tjänstår, därav 10 enligt 2 § 1 mom. a)
- c) att hon för de senaste 10 åren innan hon uppnått 55 levnadsår kan räkna 5 tjänstår enligt 2 § 1 mom. a).

§ 4.

1. Där pension beviljas, bör densamma bestämmas i förhållande till antalet tjänstår till nedan angivna belopp för år räknat:

Om antalet tjänstår understiger 20	600 kronor
» » » uppgår till 20 men ej till 25 ...	750 »
» » » » » 25 eller mera	900 »

Där särskilda skäl därtill föranleda, må pension bestämmas till lägre belopp än nu sagts.

2. Pension utgår från och med månaden näst efter den, under vilken sjuksköterska uppnått 55 levnadsår, till och med den månad, under vilken pensionstagaren avlider, dock att pension till sjuksköterska, som uppnått 55 levnadsår före den 1 juli 1940, utgår från och med nämnda dag.

§ 5.

Fråga om pension enligt denna kungörelse prövas av statens pensionsanstalt, som verkställer utbetalning av pensionen månadsvis.

Innan fråga om pension av statens pensionsanstalt avgöres, skall pensionsanstalten inhämta medicinalstyrelsens yttrande i ärendet.

Avskrift.

Bilaga 2.

Statskontorets yttrande.

Sedan Kungl. Maj:t genom beslut den 3 juni 1938 uppdragit åt medicinalstyrelsen att i samråd med statens pensionsanstalt verkställa utredning beträffande frågan, huruvida och under vilka former det allmänna skulle kunna medverka vid pensionering av äldre, i privatvård arbetande sjuksköterskor ävensom till Kungl. Maj:t inkomma med det förslag, vartill utredningen kunde föranleda, har medicinalstyrelsen efter samråd med statens pensionsanstalt inkommit med föreliggande förslag i ämnet.

Enligt detta förslag skulle pension efter prövning av vad i varje särskilt fall finnes skäligt kunna under angivna villkor tillerkännas den, som arbetat såsom sjuksköterska i privatvård och som före den 1 juli 1940 uppnått 50 levnadsår.

För att sådan sjuksköterska skulle kunna tillerkännas pension erfordrades, bland annat, att hon uppnått 55 levnadsår, att hon kunde räkna 15 tjänstår samt att hon för de senaste 10 åren innan hon uppnått 55 levnadsår kunde räkna 5 tjänstår, allt enligt närmare angivna bestämmelser.

Pensionsbeloppet skulle för år räknat utgöra 900 kronor, om antalet tjänstår uppginge till 25 eller mera, 750 kronor, om antalet tjänstår uppginge till 20 men ej till 25, samt 600 kronor om antalet tjänstår understeg 20. Då särskilda skäl därtill föranledde, skulle pensionen kunna bestämmas till lägre belopp än nu nämnda.

Prövningen av pensionsrätten skulle ankomma på statens pensionsanstalt, efter medicinalstyrelsens hörande.

Förenämnda utredningsuppdrag till medicinalstyrelsen har, såsom styrelsen framhållit, närmast föranletts av en till Kungl. Maj:t ingiven, den 14 januari 1937 dagtecknad framställning, vari hemställts, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för att bereda de i privatvård arbetande sjuksköterskorna tryggare anställningsförhållanden samt pensionsrätt.

I ett den 19 mars 1937 avgivet utlåtande över denna framställning framhöll statens pensionsanstalt bland annat följande.

Huvudsyftet med framställningen syntes vara att åstadkomma bättre ordnade pensionsförhållanden för de i privatvård arbetande sjuksköterskorna, och för vinnande av detta syfte ifrågasattes i första hand, att en utredning skulle företagas rörande privatvårdens inordnande i den offentliga sjukvården. Om en sådan genomgripande förändring av privatvårdens organisation skulle väcka betänkligheter, ansåges andra utvägar, i huvudsak byggande på nuvarande förhållanden, böra ifrågakomma.

Med anledning av denna uppläggning av problemet ville pensionsanstalten framhålla, att enligt dess åsikt de rena sjukvårdssynpunkterna — och ej önskemålet om bättre pensionsvillkor för sköterskorna — torde böra vara avgörande vid ett eventuellt inordnande av privatvården i den offentliga sjukvården. Om — såsom av framställningen syntes framgå — i det föreliggande ärendet pensionsfrågan vore kärnpunkten, borde därför först och främst undersökas, om icke en tillfredsställande pensionering kunde ordnas utan väsentliga rubbningar i den nuvarande organisationen av privatvården. Därvid kunde särskilt vara anledning att pröva, huruvida det icke

vore möjligt att genomföra en sådan anordning, att sjuksköterskebyråerna av anslutna sköterskor över exempelvis 30 års ålder obligatoriskt upptoge viss avgift i och för inbetalning till lämplig försäkringsinrättning (ej statens pensionsanstalt).

Om däremot en anknytning av privatvården till den offentliga sjukvården skulle ur rena sjukvårdssynpunkter sett anses påkallad, för vilket vissa skäl onekligen talade, komme problemet i ett annat läge. I sådant fall skulle givetvis en pensionering genom statens pensionsanstalt kunna ifrågasättas.

Spörsmålet, huruvida vid ett ordnande av pensionsförhållandena för de i privatvård arbetande sjuksköterskorna anledning kunde föreligga att från det allmännas sida vidtaga särskilda åtgärder för att för de äldre sköterskorna åstadkomma lindring i pensioneringskostnaderna, måste röna stark inverkan av i vad mån privatvården vid ett blivande nyordnande av förhållandena på området kunde komma att betraktas såsom en det allmännas angelägenhet.

Under hänvisning till vad sålunda anförts uttalade pensionsanstalten, att den funne de i den då föreliggande framställningen berörda frågorna för tjäna att göras till föremål för en närmare utredning.

I sitt den 14 augusti 1937 avgivna utlåtande i ärendet uttalade statskontoret bland annat följande.

Att det för bedömandet av frågan, om och i vad mån anställnings- och pensionsförhållandena för dessa sjuksköterskor borde regleras genom det allmännas försorg, erfordrades en allsidig och förutsättningslös utredning framginge även av vad styrelsen för svenska landstingsförbundet och svenska stadsförbundets styrelse anförde i ärendet. I de av dessa styrelser avgivna yttrandena hade nämligen framhållits, att, med hänsyn till den nuvarande utvecklingen på den slutna kroppssjukvårdens område och till distriktsvårdens och dispensärvårdens utbyggande, det ej kunde bedömas, huru stort arbetsområde, som kunde komma att återstå för s. k. privat-sköterskor. Ännu mindre kunde det enligt statskontorets uppfattning för det dåvarande bedömas, om och i så fall i vilka former det allmänna borde lämna sin medverkan till förbättrande av privatsköterskornas anställnings- och pensionsförhållanden.

Vad anginge själva huvudsyftet med föreliggande framställning — att få till stånd bättre ordnade pensionsförhållanden för ifrågavarande sjuksköterskor — gav statskontoret helt sin anslutning till de synpunkter på denna fråga, som styrelsen för statens pensionsanstalt framfört i sitt ovanberörda utlåtande i ärendet.

Utan att på något sätt taga ståndpunkt till frågan om och i vad mån det allmänna borde lämna sin medverkan till ordnandet av privatsköterskornas anställnings- och pensionsförhållanden, ansåg även statskontoret, att det icke vore ur vägen, att en utredning av hithörande förhållanden komme till stånd.

Statskontoret får i anledning av förevarande remiss till en början framhålla, att det i nu föreliggande ärende — såsom uttryckligen angivits i Kungl. Maj:ts förenämnda beslut den 3 juni 1938 — allenast är fråga om det mera begränsade spörsmålet om det allmännas medverkan vid pensionering av äldre, i privatvård arbetande sjuksköterskor.

Enligt statskontorets mening hava emellertid några omständigheter icke blivit anförda, som kunna föranleda ämbetsverket att frångå den uppfattning, åt vilken statens pensionsanstalt och statskontoret givit uttryck i sina ovanberörda utlåtanden över den av borgarrådet W. Karlsson m. fl. ingivna framställningen rörande här avsedda sjuksköterskors anställnings- och pensionsförhållanden.

Förutsättningen för att i privatvård arbetande sjuksköterskor skola komma i åtnjutande av en statligt reglerad pensionering måste enligt statskontorets mening vara, att denna form av sjukvård organisatoriskt samordnas med den allmänna sjukvården.

Statskontoret anser sig därför alltjämt böra vidhålla den jämväl av statens pensionsanstalt hävdade uppfattningen, att pensioneringen av ifrågasvarande sjuksköterskepersonal bör, intill dess organisationsfrågan erhållit sin lösning, ordnas på sätt statens pensionsantalt tidigare förordat.

Häremot kan visserligen invändas, att medicinalstyrelsen i föreliggande förslag allenast avsett att bringa nuvarande äldre sjuksköterskor i enskild tjänst en omedelbar hjälp, i den mån vederbörande därav vore i behov och uppfyllde jämväl övriga för understödets erhållande uppställda villkor.

I avseende härå vill emellertid statskontoret framhålla, att medicinalstyrelsen uttryckligen ansett sig böra räkna med att, därest definitiv pensionering av privatsköterskor icke genomfördes inom den närmaste femårsperioden, en nu övergångsvis anordnad pensionering framdeles skulle utsträckas till att omfatta jämväl de äldsta årsklasserna av de privatsköterskor, som ursprungligen lämnats utanför densamma. Härigenom skulle i själva verket denna grupp av i privat verksamhet sysselsatta medborgare på det allmännas bekostnad erhålla en ordnad ålderdomsförsörjning, som icke tillkommer övriga medborgaregrupper. Särskilt betänkelig synes en sådan anordning vara i betraktande därav, att den föreslagna förmånen skulle tillkomma även dem, som redan före bestämmelsernas ikraftträdande lämnat sin sköterskeverksamhet. En dylik retroaktivitet har icke medgivits ens beträffande statens egna befattningshavare. (Jfr tjänstepensionsreglementet för arbetare m. fl. pensionsförfattningar.)

Statskontoret vill även framhålla, att den motivering, som av medicinalstyrelsen anförts för det framlagda förslaget — nämligen att det här icke vore fråga om pensionsbestämmelser i egentlig mening utan endast om att under en övergångstid genom understöd bispringa mer eller mindre nödställda personer, vilkas arbetskraft förbrukats i en för det allmänna betydelsefull verksamhet — synes vara väl ägnad att åberopas såsom stöd för anspråk på enahanda förmån från andra grupper medborgare, som med fog kunna göra gällande, att även deras verksamhet är av sådan samhällelig betydelse, att de borde komma i åtnjutande av enahanda förmåner, som nu föreslagits för privatsköterskorna.

Ämbetsverket finner sig därför böra avstyrka medicinalstyrelsens föreliggande förslag.

Därest emellertid i trots av nu angivna principiella betänkligheter åtgärder av provisorisk art skulle finnas omedelbart böra vidtagas i syfte att bereda sjuksköterskor i privatvård ålderdomsunderstöd i någon form, får statskontoret som sin mening uttala, att förutsättningen härför måste vara, att privatsköterskornas verksamhet påvisas vara av direkt samhällsnyttig betydelse även i den meningen, att av stat och kommun vid sjukhus och andra vårdanstalter bedriven sjukvård därigenom påverkas på så sätt, att en minskning av vårdplatsbehovet inträder. I anslutning till denna förutsättning synes det emellertid böra tagas under övervägande, om icke det föreslagna ålderdomsunderstödet bör utformas som en förmån åt de sköterskor, som ägna sig åt här avsedda privatvård, i syfte att underlätta deras kvarblivande i denna verksamhet. Med hänsyn till det sålunda angivna syftet med understödsverksamheten torde de föreslagna bestämmelserna icke böra begränsas att avse de sköterskor, som uppnått viss högre ålder, utan utsträckas till att omfatta samtliga privatsköterskor, som alltjämt ägna sig åt denna sjukvårdsverksamhet. Å andra sidan lär, såsom redan framhållits, anledning ur nu an-

givna synpunkter icke finnas att låta understöd av allmänna medel utgå till sådana privatsköterskor, som vid bestämmelsernas genomförande redan upphört med verksamheten.

Beträffande storleken av ifrågavarande ålderdomsunderstöd och de närmare villkor, som skulle gälla för deras erhållande, synas med ovan angivna ändringar de av medicinalstyrelsen föreslagna detaljbestämmelserna i stort sett kunna läggas till grund för bestämmelser i ämnet.

I följande hänseenden lära dock jämkningar böra tagas under övertvägande.

Till undvikande av missförstånd och för att klart framhäva förmånens karaktär av understöd synes ordet »pension» i bestämmelserna böra utbytas mot ordet »understöd».

Vidare vill statskontoret ifrågasätta, huruvida icke den i 1 § 3 mom. intagna bestämmelsen, att understöd ej skulle tillerkännas den, vilken åtnjuter pension enligt civila tjänstepensionsreglementet eller genast börjande tjänstepension från statens pensionsanstalt, understundom kan komma att leda till mindre tillfredsställande resultat. Enligt ämbetsverkets mening synes dylik tjänstepension icke ovillkorligen böra utesluta möjlighet till erhållande av understöd. Vid understödets beviljande bör emellertid hänsyn tagas till förekomsten av dylik pension. Därvid bör givetvis tillses, att understöd icke tillkommer den, som åtnjuter tjänstepension till samma eller större belopp än det understöd, som enligt bestämmelserna kan ifrågakomma.

Med hänsyn till den diskretionära behovsprövning, som är avsedd att föregå beviljandet av ifrågavarande understöd, anser sig statskontoret slutligen böra ifrågasätta, huruvida denna prövning lämpligen bör anförtros åt en underordnad ämbetsmyndighet. Såvitt statskontoret kan finna, torde övertvägande skäl tala för att Kungl. Maj:t förbehåller sig denna prövningsrätt.

Med hänsyn till det angivna syftet med bestämmelserna, synes det statskontoret kunna övertvägas, huruvida icke kostnaderna för de ifrågavarande understöden böra delvis bestridas av huvudmännen för de sjukvårdsanstalter, vilkas behov av vårdplatser påverkas av privatsköterskornas verksamhet, d. v. s. i stort sett av staten och av landstingen respektive de städer, som ej deltaga i landsting. Nu angivna kommuner torde i så fall böra bidra till denna understödsverksamhet.

I handläggningen av detta ärende hava, förutom undertecknade, deltagit statskommisarierna Björn och Johnsson.

Stockholm den 10 oktober 1939.

Underdånigst:

VILHELM BJÖRCK.

Gunnar Bildt.

/Gunnar Berglöf.